

Č.

Jméno: .....

Adresa bydliště: ..... Adresa školy: .....
(Jméno a adresu vyplňte až po ukončení soutěžního kola, zejm. u prací postupujících do vyššího kola.)

**Národní institut dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání pedagogických
pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání,
Na Poříčí 4, 115 30 Praha 1**

**Dějepisná olympiáda
42. ročník – 2012/2013**

Zadání úkolů okresního kola – test

Tematické zaměření ročníku: „**Od pohanských zvyků ke křesťanským tradicím**“
- s využitím vzdělávacích oblastí Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
a Jazyk a jazyková kultura (Český jazyk a literatura)

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **100 bodů**.

Úkol č. 1

Český spisovatel přelomu 19. – 20. století napsal o Slovanech:

„Nejvíce však se lekali ....., hromu vládce, jeho blesku, „božího posla“, a jiných mocných běsů, kteří oslabovali tělo lidské, jeho kosti, a rozum zatemňovali. Je prosili, k studánkám dary přinášeli, černé slepice neb holuby, oběti zabíjeli, zvláště ....., aby chránil jejich stáda od moru a žehnal jim.

...

V ten čas sněhů a ledu, dlouhých soumraků a nocí vládla ....., až bůh slunce počal déle, vlídněji a tepleji hleděti na tvář země. I rozbíhala se vodou ledová pouta; veselili se po všech dědinách, po všem plemeni. Za zpěvu brali se k vodám, k volným teď potokům, řekám, házeli do nich obraz zimy a smrti a radostným hlaholem vítali ....., líbeznou bohyni jara.“

Doplň jména slovanských (i později vybájených) bohů a bohyň.

Napiš název díla a autora úryvku: autor - .....

dílo - .....

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 2

V následujícím textu škrtni chybné možnosti:

V souvislosti s šířením křesťanství ve středověké Evropě dřívější pohanské kultury mizí. Jejich pozůstatky ve formě různých zvyků se církve snažila **podporovat / potlačovat**. Slovanský pohanský kult se nejdéle udržel u **Pobaltských Slovanů / Volyňských Čechů** na ostrově **Wolyň / Rujána**, který najdeme v dnešním **Německu / Polsku**. Zde se nacházela svatyně boha **Peruna / Svantovíta**. Jedním ze zvyků tamních obyvatel bylo věštění úspěchů připravovaných válečných tažení z chování bílého **orla / koně** patřícího božstvu.

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 3

S lidovými i křesťanskými tradicemi souvisejí pranostiky. Doplň jména svatých a z nabídky vyber odpovídající datum jejich svátku.

Sv. .... - chladna zrána. (datum: _____)

Na sv. .... vylézají hadi a štíři. (datum: _____)

Na sv. .... schováme se pod peřinu. (datum: _____)

Sv. .... noci upije, ale dne nepřidá. (datum: _____)

Sv. .... hodila srp do žita. (datum: _____)

Nabídka: 24. 4.; 13. 7.; 26. 7.; 25. 11.; 13. 12.

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 4

Označená slova převed' do současné češtiny.

Svatý Václave,

vévodo České země,

kněže náš, ...

pros za ny Boha, ...

Svatého Ducha!

Kyrie eleison! .....

3 body	
--------	--

Úkol č. 5

Doplň do textu chybějící pojmy.

Konstantin a Metoděj přišli na _____ v roce _____ na

žádost knížete _____, kterou adresoval _____ císaři.

Ovládali (s) _____ jazyk. _____ (doplň jméno) přeložil

nejdůležitější části _____ a texty důležité pro (b) _____ .

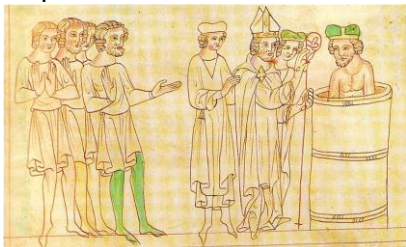
Při této příležitosti byl vytvořen nový jazyk – _____ ,

k zápisu tohoto jazyka bylo vytvořeno nové písmo – _____ .

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 6

Doplň text.

Kníže Václav byl vnukem ..... a

....., kteří v .....století

přijali křesťanství na .....

Napiš, která důležitá historická událost je zachycena na
obrázku .....

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 7 Obrázky představují některé z křesťanských svátostí. S pomocí nabídky je urči

1. potvrzuje vstup člověka do křesťanské církve

2. připomíná poslední večeři Ježíše s učedníky

3. slib nápravy a modlitby - nařizuje kněz po zpovědi

4. udílí kněz umírajícímu na znamení odpuštění jeho hříchů

5. musí být posvěceno knězem a člověk je nemůže ze své vůle rozloučit

(texty pod obrázky nejsou podstatné)

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Nabídka: manželství, biřmování, pokání, přijímání těla a krve Kristovy, poslední pomazání

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 8

Jak se nazývá známá komedie o svátku Tří králů, jejíž děj je připomínkou pohanských obyčejů? Komedie je plná lásky, převleků, náhod, zvrátů, záměn i nečekaných rozuzlení.

Uveďte její název a jméno autora: .....

2 body	
--------	--

Úkol č. 9

Bohatě zdobené kroje, krásné jihočeské statky či malovaný a vyřezávaný selský nábytek je u nás typický pro 18. a 19. století.

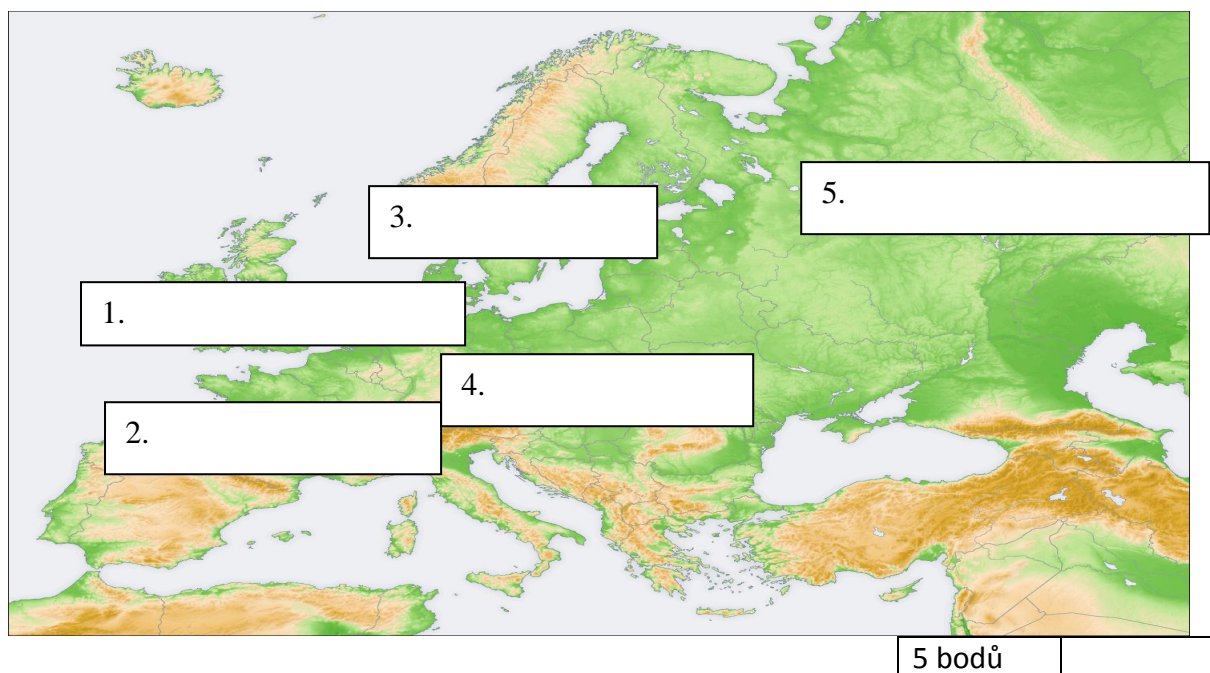
Obecně je tento styl označován jako (s)..... (b) .....

1 bod	
-------	--

Úkol č. 10

Cenným zdrojem poznání zvyků středověkého člověka jsou pro nás původně ústně tradované a později kronikáři zapsané příběhy o mýtických či dávných hrdinech a jejich činech. Na mapu Evropy doplň (výběrem z nabízených možností), jak se takové příběhy nazývaly v různých částech kontinentu.

Nabídka: ságy, pověsti, Chanson de geste (Píseň o Rolandovi), Legenda o rytířích kulatého stolu, byliny

Úkol č. 11

Velmi odlišné zvyky než Češi měli příslušníci dvou národností, které na našem území dodnes žijí. První z nich k nám přišli již ve středověku z Blízkého východu jako zdatní obchodníci a bankéři a žili v uzavřeném společenství (a často i fyzicky odděleni od ostatních obyvatel). Druzí pochází z Indie, žili kočovným způsobem života a prosluli zejména jako hudebníci a drobní řemeslníci. Napiš, o koho se jedná.

1. .... 2. ....

Urči, která z těchto národnostních menšin slavila (slaví) Den smíření a svátek Pesach.....

3 body

Úkol č. 12

Ke jménům světců vyber a vypiš z nápovědy odpovídající informaci.

sv. Prokop - .....

sv. Václav - .....

sv. Vojtěch - .....

sv. Vít - .....

Nápověda: druhý pražský biskup; opat sázavského kláštera; zemřel jako dítě; zabit ve Staré Boleslavi

4 body

Úkol č. 13

Na Slovácku a na Hané se dodnes udržuje jedna z typických lidových slavností, při které mimo jiné „královská jízda“ doprovází „krále“.

Jak se tato slavnost nazývá? .....

Ve které obci se každoročně koná její nejznámější podoba?

Čím byl pro tuto obec významný (také z mezinárodního hlediska) rok 2011?

Jak se jmenoval malíř, který tuto slavnost svými obrazy proslavil?

4 body	
--------	--

Úkol č. 14

Různé životní podmínky se odrážely nejen ve způsobu obživy, ale i v lidovém oděvu. Pojmenuj jednotlivé části na obrázcích.

(d).....

(f) .....

(h) .....

3 body	
--------	--

Úkol č. 15

Na Hromnice se svítily svíce, které lidé během roku zapalovali.

Napiš, jak se těmto svícím říkalo. ....

V tento den se podle pověry nesmělo šít. Proč? .....

2 body	
--------	--

Úkol č. 16

Svatodušní svátky jsou pro křesťany pokračováním Velikonoc a patří k nejvýznamnějším v roce. K čemu se vázaly v tradici předkřesťanských svátků? .....

Kolik dní po Velikonocích přicházejí? ..... Jak se také nazývají? .....

3 body	
--------	--

Úkol č. 17

Jak se nazývá noc, ke které se vztahuje zvyk „pálení čarodějnic“? .....

Kromě pálení čarodějnic se v předvečer 1. května stavěly vysoké kmeny s ozdobnou březovou či smrkovou korunou. Jak se nazývají? .....

2 body	
--------	--

Úkol č. 18

Vyber z možností (*zakroužkuj*), jak se určuje masopustní úterý, které završuje období hojnosti, po kterém začíná postní období před Velikonocemi.

- a) od data prvního jarního úplňku se odpočítá 5 nedělí a první úterý před nimi je posledním dnem masopustu
- b) od data prvního jarního úplňku se odpočítá 7 nedělí a první úterý před nimi je posledním dnem masopustu
- c)) od data prvního jarního úplňku se odpočítá 6 nedělí a první úterý před nimi je posledním dnem masopustu

Kolikadenní půst předchází Velikonocím? .....

Kterým dnem začíná? (P) .....(s) .....

Kterým dnem končí? (B) .....(h) ..... (v) .....

4 body	
--------	--

Úkol č. 19

Se založením mnišského řádu františkánů je spojen ..... z (A) .....

O Vánocích 1233 se rozhodl ukázat lidem prostředí, kde se narodil Ježíš.

Postavil první .....

Rozhodni (*zakroužkuj správnou odpověď*), zda je tato vánoční tradice **starší / mladší** než zdobení vánočního stromečku.

3 body	
--------	--

Úkol č. 20

Mýtickými postavami byly.....

Většinou šlo o starší ženy, které přistupovaly ke kolébce. Obvykle chodily ve ..... (*uved' počet*) a měly podobu přadlen. Jedna měla od neustálého předení velký ret, druhá široký palec a třetí obrovskou nohu od neustálého šlapání na .....

3 body	
--------	--

Úkol č. 21

Při popisu krojů se můžete setkat s následujícími výrazy. Z uvedené nabídky vyber a přiřaď ke každému pojmu jeho význam:

dámská sukně, měkké kožené boty, tkanina, zástěra, kalhoty, holínky

kanafas - ..... mezulánka - .....

nohavice - ..... krpce - .....

4 body	
--------	--

Úkol č. 22

Lidové pověry ztvárnil ve své tvorbě také jeden z nejznámějších českých sběratelů pohádek, písní a pověstí 19. století. Nejprve si přečti dvě ukázky z jeho tvorby a pak doplň tabulku.

Ukázka A

*Jeví se tu ženě, jeví
vchodem vršek otevřený —
vysvětliti sobě neví —
kámen v cestu postavený,
postavena celá skála
jak by od věků zde stála.
Jeví se tu, jeví ženě
chodba pod zemí, co síně...*

Ukázka B

*Malá, hnědá, tváři divé
pod plachetkou osoba;
o berličce, hnáty křivé,
hlas — vichřice podoba!*

	ukázka A	ukázka B
autor		
název sbírky		
žánr		
název básně		
pověra, se kterou je báseň spjata		

7 bodů

Úkol č. 23

Významnou úlohu pro zachování lidové kultury a tradic má lidová hudba. Lidové hudební soubory bývají označovány podle hlavních či převládajících nástrojů v souboru:

v Čechách se jím říká (d)..... , na Moravě pak (c) .....

Vedoucí lidového souboru je nazýván kapelníkem, na Moravě nese označení (p) .....

3 body

Úkol č. 24

Doplň do textu chybějící pojmy.

Nejdůležitější knihou křesťanského náboženství je ..... Křesťané jí říkají také ..... . Kniha se skládá z řady textů. Hlavními knihami Nového zákona jsou čtyři ..... - vyličení života a učení ..... . Sepsali je apoštolové ..... , ... , ... a ..... Mezi další texty Nového zákona patří dopisy učedníků Ježíše Krista, tak zvané ..... . Závěrečnou část tvoří proroctví věcí budoucích – Zjevení Janovo, neboli .....

5 bodů

Úkol č. 25

Na ulicích středověkých měst bylo možné potkat skupiny lidí, kteří byli od pasu nahoru nazí a své tělo bičovali koženými důtkami v přesvědčení, že jejich sebetrýznění smyje a napraví špatnosti a hříchy, kterých se dopouštěli ostatní lidé.

Jak se tito lidé nazývali (*zakroužkuj správnou odpověď*):

- a) furianti
- b) flagelanti
- c) flamendři
- d) farizejové

1 bod	
-------	--

Úkol č. 26

Události křesťanského kalendáře sestav do správného pořadí v roce.

1. Velikonoce, 2. Dušičky, 3. Vánoce, 4. Tři králové, 5. sv. Mikuláš, 6. svatováclavské posvícení, 7. půst, 8. filipojakubská noc, 9. masopust

Zapíš pouze číslice: _____ - _____ - _____ - _____ - _____ - _____ - _____ - _____ - _____

2 body (<i>za celé správné pořadí</i>)	
--	--

Úkol č. 27

Ve kterém století vznikaly nejstarší české legendy (psané latinsky a staroslověnsky)? .....

Jak se nazývají ty, z nichž se dozvídáme o životě sv. Václava? .....

2 body	
--------	--

Úkol č. 28

Podle legend dřímá sv. Václav společně s obrovským vojskem pod horou Blaník. Blaník se také nazývá jedna z šesti symfonických básní známého českého hudebního skladatele.

Jak se jmenuje cyklus těchto symfonických básní? .....

Kdo je jejich autorem? .....

2 body	
--------	--

Celkem: 100 bodů (60 bodů = 60 %)

Národní institut dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání pedagogických
pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání

Dějepisná olympiáda - 42. ročník – 2012/2013

Řešení úkolů okresního kola

Úkol č. 1	6 bodů
Peruna, Veles, Mořena (Morana), Vesnu Alois Jirásek; Staré pověsti české	
Úkol č. 2	6 bodů
správně = potlačovat, Pobaltských Slovanů, Rujána, Německu, Svantovíta, koně; úkolem je škrtnout špatné odpovědi a ponechat správný text	
Úkol č. 3 (za každou položku 0,5 bodu)	5 bodů
Anna – 26. 7., Jiří – 24. 4., Kateřinu – 25. 11., Lucie – 13. 12., Markéta – 13. 7.	
Úkol č. 4	3 body
kníže ... ; za nás ...; Pane, smiluj se!	
Úkol č. 5 (za každou položku 0,5 bodu)	5 bodů
Velkou Moravu – 863 – Rastislava – byzantskému – slovanský – Konstantin – Bible – bohoslužby – staroslověnština – hlaholice	
Úkol č. 6	5 bodů
Bořivoje a Ludmily; v 9. století ; Velké Moravě;, křest knížete Bořivoje	
Úkol č. 7	5 bodů
1. biřmování; 2. přijímání těla a krve Kristovy; 3. pokání; 4. poslední pomazání; 5. manželství	
Úkol č. 8	2 body
Večer tříkrálový; William Shakespeare	
Úkol č. 9	1 bod
selský(é) barok(o)	
Úkol č. 10	5 bodů
1. Legenda o rytířích kulatého stolu; 2. Chanson de geste (Píseň o Rolandovi); 3. ságy; 4. pověsti; 5. byliny	
Úkol č. 11	3 body
1. Židé; 2. Romové (Cikáni); Židé	
Úkol č. 12	4 body
sv. Prokop – opat sázavského kláštera; sv. Václav – zabit ve Staré Boleslavi; sv. Vojtěch – druhý pražský biskup; sv. Vít – zemřel jako dítě	
Úkol č. 13	4 body
Jízda králů; Vlčnov; zapsání na seznam UNESCO; Joža Úprka	
Úkol č. 14	3 body
dřeváky; fěrtoch; holubička	
Úkol č. 15	2 body
Hromničky; aby špička jehly nepřitáhla blesk	
Úkol č. 16	3 body
k letnímu slunovratu; 50 dní; letnice	
Úkol č. 17	2 body
Filipojakubská noc; máje (májky)	
Úkol č. 18	4 body
c); čtyřicetidenní; Popeleční středou; Božím hodem velikonočním	

Úkol č. 19 **3 body**

František z Assisi; betlém (jesličky s malým Ježíškem); tradice je starší

Úkol č. 20 **3 body**

sudičky, ve třech, na kolovrátku

Úkol č. 21 **4 body**

kanafas = tkanina, mezulánka = dámská sukně, nohavice = kalhoty, krpce = měkké kožené boty

Úkol č. 22 **7 bodů**

	ukázka A	ukázka B
autor	Karel Jaromír Erben	
název sbírky	Kytice	
žánr	balada	
název básně	Poklad	Polednice
pověra, se kterou je báseň spjata	Na Velký pátek se otevírají skály (s poklady).	Polednice straší (zlobivé) děti.

Úkol č. 23 **3 body**

dechovka, cimbálka/cimbálová hudba, primáš

Úkol č. 24 (0,5 bodu za každý doplněný pojem) **5 bodů**

Nejdůležitější knihou křesťanského náboženství je Bible. Křesťané jí říkají také Písmo (svaté). Kniha se skládá z řady textů. Hlavními knihami Nového zákona jsou čtyři evangelia - vyličení života a učení Ježíše Krista. Sepsali je apoštolové Marek, Matouš, Lukáš a Jan. Mezi další texty Nového zákona patří dopisy učedníků Ježíše Krista, tzv. epištoly. Závěrečnou část tvoří proroctví věcí budoucích – Zjevení Janovo, neboli Apokalypsa.

Úkol č. 25 **1 bod**

b) flagelanti (z lat. *flagellare*, *bičovat*), což znamená doslova *sebemrskáč*

Úkol č. 26 **2 body** (pouze za celé správné pořadí)

Tří králů – masopust – půst – Velikonoce – filipojakubská noc – Svatováclavské posvícení – Dušičky – sv. Mikuláš – Vánoce (4 – 9 – 7 – 1 – 8 – 6 – 2 – 5 – 3)

Úkol č. 27 **2 body**

v 10. a 11. stol., tzv. svatováclavské legendy

Úkol č. 28 **2 body**

Má vlast, Bedřich Smetana

Celkem: 100 bodů (60 bodů = 60 %)

Soutěžní úkoly vytvořili členové Ústřední komise Dějepisné olympiády: Mgr. Václava Korcová (předsedkyně poroty), Mgr. Lenka Broklová, Mgr. Irena Náprstková, Mgr. Josef Vávra, Mgr. Jaroslav J. Gloser ; spolupracovala tajemnice soutěže PaedDr. Eva Schneiderová.

Poznámka: V řešení jsou odpovědi uvedeny na základě použité doporučené literatury, pokud soutěžící uvedou jinou odpověď, kterou lze rovněž považovat za správnou (na základě jiné literatury), záleží na erudovanosti členů komise, jaké hodnocení si stanoví.